

WANDA BACZKOWSKA

WYDZIAŁ ROLNICZY UNIwersytetu Jagiellońskiego (1923—1953)

I. Zarys dziejów wydziału i organizacja studiów. Kancelaria i opis zespołu

I. 1. Zarys dziejów wydziału i organizacja studiów

W latach 1890—1923 Studium Rolnicze było częścią Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. W miarę postępującej rozbudowy katedr i zakładów, już z początkiem XX w., pojawiły się pewne trudności w sprawnym zarządzaniu olbrzymim (w 1923 r. — 56 katedr) zespołem spraw i ludzi. W połowie 1922 r. zaczęła dojrzywać myśl o usamodzielnieniu Studium Rolniczego. Zrealizowano ją, nie bez licznych oporów, głównie ze strony Komisji Rolniczej. Rozporządzeniem Ministerstwa WRiOP z 18 VIII 1923 r. wyodrębniono 11 katedr i zakładów studium ze składu Wydziału Filozoficznego i włączono je 15 IX 1923 r. do nowoutworzonego Wydziału Rolniczego¹. W skład nowego wydziału weszło dziewięć dotychczasowych katedr studium, ponadto dwie katedry utworzone w 1922 r. i jeszcze nie obsadzone (maszynoznawstwa rolniczego oraz hodowli zwierząt i mleczarstwa) oraz dwie nie związane organizacyjnie dotąd ze studium katedry Wydziału Filozoficznego (anatomii i fizjologii roślin oraz chemii ogólnej), a nadto cztery placówki doświadczalne: Gospodarstwo Doświadczalne w Mydlnikach, Zakład Rolniczo-Doświadczalny, Ogród Warzywno-Owocowy oraz Ogród Rolniczo-Botaniczny wraz z wyposażeniem, pracownikami naukowymi i personelem. Słuchacze Studium Rolniczego wpisani na Wydział Filozoficzny zostali ponownie immatrykulowani na Wydziale Rolniczym. Profesorowie, docenci i asystenci studium (łącznie 42 osoby) włączeni zostali w skład tegoż wydziału.

Reorganizacja studiów rolniczych ograniczona została do spraw niemal wyłącznie administracyjnych, nie pociągając za sobą istotnych zmian organizacyjnych i programowych. Rada nowego wydziału ukonstytuowała się 15 IX 1923 r. w tym samym składzie co dawna Komisja Rolnicza, a pierwszym dziekanem

¹ *Dziennik Urzędowy Min. WRiOP*, R. 1923, nr 18, poz. 158.

wydziału na rok akad 1923/24 został wybrany dotychczasowy dyrektor studium Stefan Surzycki, dysponując tą samą kancelarią i personelem administracyjnym². Jednocześnie na mocy zawartych porozumień Wydział Rolniczy zapewnił sobie pomoc katedr i zakładów Wydziału Filozoficznego, niezbędną dla realizacji nowego programu studiów³.

Organizacja nowoutworzonego wydziału oparta została na ustawie o szkołach akademickich z 13 VII 1920 r. i na uchwalonym w 1925 r. statucie Uniwersytetu Jagiellońskiego, podlegając odąd wszelkim zmianom jakie do ustroju szkolnictwa wyższego wprowadzały kolejne reformy z lat: 1933, 1937, 1947, 1951. Porządek obrad i regulamin czynności Rady Wydziału oparto o normy i zwyczaje obowiązujące na Wydziale Filozoficznym, które starano się skodyfikować we własnym projekcie regulaminu z 1924 r. (bez sankcji Senatu UJ)⁴. Posługiwano się nim aż do 1939 r., uchwalony bowiem 14 II 1934 r. jednolity regulamin dla wszystkich wydziałów nie wszedł w życie. Zakres uprawnień i obowiązków Rady Wydziału nie odbiegał od norm obowiązujących w całym uniwersytecie. Jediną cechą wyróżniającą go był udział w pracach rady profesorów innych fakultetów (prawa, lekarskiego i filozoficznego), a nawet innych uczelni (np. Akademii Górniczo-Hutniczej).

Początkowo wydział nosił nazwę *Wydział Rolniczy Uniwersytetu Jagiellońskiego*. W roku akad. 1946/47, w związku z uruchomieniem Sekcji Leśnej, został przemianowany na *Wydział Rolniczo-Leśny UJ*⁵. Po usamodzielnieniu się Wydziału Leśnego (1 IX 1949)⁶ powrócono do dawnej nazwy. W latach akad. 1923/24–1945/46, pomijając odrębny status prawny działających przy wydziale kursów: Dwuletniego Kursu Ogrodniczego (1924/25–1938/39), Wyższego Naukowego Kursu Spółdzielczego (1924/25–1938/39), wydział zachował jednolitość organizacyjną. Natomiast w latach akad. 1946/47–1948/49 poza osobnym Studium Spółdzielczym (1945/46–1951/52), w ramach wspólnego Wydziału Rolniczo-Leśnego wyodrębniły się dwie sekcje: rolnicza oraz leśna. Ta ostatnia powstała na bazie przejętych przez Uniwersytet Jagielloński w 1946 r.: Wyższych Kursów Leśnych (działających dotąd przy Instytucie Badawczym Leśnictwa w Przegorzalach) i wydzielonej z Wydziału Rolniczego Katedry Leśnictwa, oraz z utworzonych w sierpniu 1946 r. czterech nowych katedr: botaniki leśnej, dendrometrii, ekologii roślin i klimatologii oraz ochrony lasu⁷. Zakładem doświadczalnym dla celów szkoleniowych i prac badawczych, stało się wydzier-

² Arch. UJ, syg. WR 11: protokoły posiedzeń Rady Wydziału.

³ Arch. UJ, syg. WR 18: pismo Min. WRiOP do Rektoratu UJ z 18 VIII 1923 r. (odpis); *Program studiów oraz Regulamin egzaminów na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1924.

⁴ Arch. UJ, syg. WR 18: *regulamin czynności obrad kolegium profesorów Wydziału Rolniczego UJ* (b.d.); syg. WR 11: protokół posiedzenia Rady Wydziału z 28 I 1924 r.

⁵ *Dziennik Urzędowy Min. Oświaty*, R. 1946, nr 11, poz. 311.

⁶ *Dziennik Ustaw RP*, R. 1949, nr 56, poz. 443.

⁷ *Dziennik Urzędowy Min. Oświaty*, R. 1946, nr 9, poz. 254.

zawione w 1947 r. nadleśnictwo Zubrzyca Górna oraz leśnictwa: Głogoczów i Balice, zorganizowane w jednostkę, pod nazwą *Lasy Szkoleniowe*, którą kierowała Rada dla Spraw Gospodarki Lasami Szkolnymi, podległa Radzie Wydziału Rolniczo-Leśnego⁸.

Wydział Rolniczo-Leśny posiadał wspólnego dziekana, Radę Wydziału i sekretariat. Niemniej ze względu na zróżnicowany profil studiów i rozległość agend (w roku akad. 1947/48 — 22 katedry i 1393 studentów) 4 III 1947 r. powołano dwie specjalistyczne komisje: rolniczą oraz leśną — tę ostatnią z osobnym kierownikiem oddziału (sekcji), który w myśl wspomnianej uchwały, miał w zastępstwie dziekana *prowadzić sprawy leśne* dotyczące organizacji studiów, egzaminów, stopni naukowych itp. Samodzielność sekcji wobec wydziału podkreślały nadto odrębne podkomisje (stypendialna, programowa, egzaminacyjna), załatwiając we własnym zakresie wszystkie sprawy studentów leśnictwa⁹.

Po odłączeniu Wydziału Leśnego, formalnie 1 IX 1949 r.¹⁰ a praktycznie dopiero od 1950 r., Wydział Rolniczy przybrał strukturę organizacyjną zbliżoną do innych wydziałów Uniwersytetu Jagiellońskiego, od których wyróżniał się jedynie zależnością od Departamentu Studiów Rolniczych, Weterynaryjnych i Leśnych Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. Nie wprowadziło w tym zakresie żadnych istotnych zmian, utworzone w 1952 r. Rolnicze Studium Zaoczne, stanowiące filię Centrali Rolniczych Studiów Zaocznych działającej przy Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, z kierownikiem podległym wydziałowi oraz dyrektorowi RSZ w Warszawie¹¹.

W porównaniu z kompetencjami Komisji Rolniczej byłego studium, usamodzielnienie Wydziału Rolniczego poszerzyło znacznie zakres działalności Rady Wydziału w sprawach programowych, dydaktycznych i personalnych (obsada katedr, habilitacje, doktoraty) oraz organizacyjnych (powoływanie katedr i zakładów). W odróżnieniu jednak, od na ogół przejrzystej i trwałej struktury innych wydziałów, rozwój wewnętrzny Wydziału Rolniczego cechowała, zwłaszcza w okresie międzywojennym, duża różnorodność form organizacyjnych. Wynikała ona zarówno ze specyficznych potrzeb dydaktycznych jak i szczególnego charakteru studiów, z przewagą zajęć typu doświadczalno-eksperymentalnych oraz z obligatoryjnym systemem wykładów i egzaminów.

Wydział napotykał trudności w uruchomieniu nowych zakładów. Nękały go wakanse katedr, niedostateczna ilość pracowników pomocniczych. Trudności te starano się rozwiązać przy pomocy rozbudowanego systemu zleconych wykładów i ćwiczeń (w roku akad. 1924/25 — 189 godzin), poprzez współpracę z przed-

⁸ *Dzieje studiów rolniczych w Krakowie 1890—1962*. Praca zbiorowa pod red. H. Jurkowskiej, T. Komornickiego, T. Lityńskiego, Kraków 1965, s. 57.

⁹ Arch. UJ, sygn. WR 13: protokoły posiedzeń Rady Wydziału z: 4 III i 15 XII 1947, 13 V 1948 i in.

¹⁰ *Dziennik Ustaw RP*, R. 1949, nr 56, poz. 443.

¹¹ *Tamże*, R. 1951, nr 56, poz. 386: rozporządzenie z 12 X 1951 r.

stawicielami innych wydziałów: prawa, lekarskiego i filozoficznego, przez powoływanie wykładowców spoza uczelni, m.in. dla zajęć z: fizyki, matematyki, budownictwa, pszczelarstwa, szkółkarstwa, rachunkowości¹², łączenie wykładów różnych przedmiotów przez jednego docenta, tworzenie zakładów, które były załączkami przyszłych katedr (np. w 1936 r. mikrobiologii rolniczej)¹³, wreszcie zakładanie placówek doświadczalnych obsługujących kilka specjalności.

Dodatkowym bodźcem w rozbudowie tej *pozaetatowej* struktury wydziału, była dokonana w latach 1924–1927 reforma programu nauczania z ośmioma nowymi specjalizacjami, dla których obsługi, obok własnego personelu naukowego, musiano zatrudniać w latach akad. 1923/24–1938/39 przeciętnie 25 — 35 wykładowców spoza wydziału. Stan posiadania wydziału w latach akad. 1923/24–1938/39 powiększył się jedynie o 4 nowe katedry ustanowione w latach 1924–1928, przy likwidacji w 1935 r. Katedry Weterynarii, przynależnej wprawdzie do Wydziału Lekarskiego, ale związanej ze studiami rolniczymi, oraz przy pominięciu przez Ministerstwo WRiOP w preliminarzu na 1932 r. Katedry Maszynoznawstwa Rolniczego. Radykalną zmianę przyniósł pod tym względem okres powojenny. W latach 1945–1949 wydział powiększono o 10 nowych katedr i zakładów, utworzonych dla potrzeb zorganizowanych w tym czasie Studium Spółdzielczego (1945) oraz Sekcji Leśnej (1946)¹⁴. Pełne usamodzielnienie wydziału pod względem dydaktyczno-naukowym nastąpiło dopiero w 1951 r. dzięki utworzeniu aż 13 nowych katedr z zakładami¹⁵ tak, że po powołaniu w 1947 r. Katedry Zoologii¹⁶, oraz w wyniku dokonanych w tym okresie zmian organizacyjnych, Wydział Rolniczy zamknął w roku akad. 1951/52 drugi rozdział swej historii w Uniwersytecie Jagiellońskim liczbą 25 katedr (w roku akad. 1890/91—4 katedry, w roku akad. 1924/25 — 11 katedr, w roku akad. 1938/39 r. — 16 katedr). Od roku akad. 1951/52 prawie połowa katedr połączyła się w większe zespoły z uwagi na pokrewną problematykę. Powołano wówczas: Instytut Produkcji Zwierzęcej, Zespół Ekonomiki Rolnej, Zespół Uprawy Roli i Roślin oraz Zespół Produkcji Roślinnej¹⁷.

W okresie powojennym zasadniczej zmianie uległy również formy zarządzania gospodarstwami doświadczalnymi. Do 1939 r. jedynym wspólnym organem administrującym tymi obiektami była tzw. Komisja Mydlnicka, złożona z wszystkich profesorów wydziału i nadzorująca przez swego delegata działalność naukową gospodarstwa w Mydlnikach, poszerzonego w 1935 r. o Rybacką Stację

¹² Arch. UJ, syg. WR 74, WR 75.

¹³ Arch. UJ, syg. WR 57: pismo Min. WRiOP z 16 XI 1936 r. w sprawie mianowania doc. Stanisława Śnieszki kierownikiem Zakładu Mikrobiologii Rolniczej.

¹⁴ *Dzieje studiów rolniczych...*, s. 57.

¹⁵ *Dziennik Ustaw RP*, R. 1951, nr 5, poz. 47, nr 61, poz. 417.

¹⁶ *Dziennik Urzędowy Min. Oświaty*, R. 1947, nr 8, poz. 172: rozporządzenie z 23 VII 1947 r.

¹⁷ *Dzieje studiów rolniczych...*, s. 51.

Doświadczalną¹⁸. Pozostałe, odziedziczone po Studium Rolniczym placówki: Ogród Botaniczno-Rolniczy przy Collegium Godlewskiego, Ogród Warzywno-Owocowy i Pole Doświadczalne na Prądniku Czerwonym, związane były organizacyjnie z poszczególnymi katedrami; w roku akad. 1946/47 włączono je do Katedry Ogrodnictwa¹⁹. Natomiast Zakład Rolniczo-Doświadczalny przy ulicy Łobzowskiej stanowił początkowo jednostkę ogólnowydziałową z własnym statutem organizacyjnym, a w 1951 r. został podporządkowany Katedrze Hodowli Roślin i Nasiennictwa²⁰. W 1945 r. zdewastowany majątek w Mydlnikach wraz z gospodarstwem w Chełmie oraz pozyskane dla uniwersytetu majątki w: Balicach-Aleksandrowicach, Polance Haller, Gaik Brzozowa, Głębowicach i Zatorze przejął, utworzony w ramach Wydziału Rolniczego, Instytut Zootechniczny. Instytut ten przemianowany w 1947 r. na Instytut Genetyki Zwierzęcej i Biologii Hodowlanej, działał w ramach uniwersytetu jako wyodrębniona placówka naukowo-badawcza, z własną Radą Naukową złożoną m.in. z delegatów Rady Głównej Szkół Wyższych Ministerstwa Rolnictwa oraz Urzędu Wojewódzkiego²¹. W 1950 r. instytut ten oderwał się od wydziału jako samodzielny Instytut Zootechniki. Przy uniwersytecie natomiast utworzono Oddział Majątków i Gospodarstw Rolnych UJ, złożony z trzech zakładów doświadczalnych: w Mydlnikach (z Rybacką Stacją Doświadczalną), w Chełmie oraz w Garlicy Murowanej, o łącznej powierzchni 272,15 ha. Przez krótki okres (1947–1949/50) działała przy Wydziale Rolniczo-Leśnym Rada dla Spraw Gospodarki Lasami Szkolnymi zlokalizowanymi w Zubrzycy Górnej, Głogoczowie i Balicach a odłączonymi od Wydziału Rolniczo-Leśnego z chwilą powstania samodzielnego Wydziału Leśnego²².

Powstanie w roku akad. 1923/24 Wydziału Rolniczego zbiegło się w czasie z kolejną reformą programów nauczania, zainicjowaną jeszcze w 1921 r. przez Komisję Studium Rolniczego i wprowadzaną stopniowo w życie w latach akad. 1922/23–1924/25. W odróżnieniu od obowiązującego od 1914 r. programu, reforma zmieniła koncepcję studiów rolniczych, uniemożliwiając realizację zasady wolności uczenia się, ujmując cały czteroletni kurs nauczania w sztywny schemat obowiązkowych wykładów i egzaminów. Pierwsze dwa lata nauki przeznaczone były na przedmioty przyrodnicze i ekonomiczne, rok trzeci na przedmioty zawodowe, rok czwarty — na jedną z ośmiu wprowadzonych w latach 1924–1927 specjalizacji w zakresie: ogólno-rolniczym, ogrodniczym, hodowli roślin, doświadczalnictwa, produkcji roślin, produkcji zwierzęcej, produkcji rybackiej i ekonomiczno-spółdzielczym. Nowa ordynacja powiększyła znacznie

¹⁸ Arch. UJ, syg. WR 22: *sprawozdanie z działalności Gospodarstwa Doświadczalnego w Mydlnikach za rok akad. 1933/34* i nn.

¹⁹ *Dziennik Urzędowy Min. Oświaty*, R. 1947, nr 3, poz. 61.

²⁰ J. Fierich, *Studium Rolnicze (1890–1923)*. *Wydział Rolniczy Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków, 1934, s. 148; *Dziennik Ustaw RP.*, R. 1951, nr 61, poz. 417.

²¹ *Skład osobowy UJ*, R. 1947/48, s. 103; zob. *Dzieje studiów rolniczych...*, s. 56.

²² *Tamże*, s. 57.

ilość obowiązkowych wykładów, ćwiczeń i egzaminów, np. w dziale ogólno-rolniczym do 28 zajęć, w hodowli roślin do 31 zajęć, w specjalizacji ekonomiczno-spółdzielczej do 39 zajęć. Studentów obowiązywały egzaminy szczegółowe (kolokwia) oraz egzaminy tzw. komisyjne (roczne), które przeprowadzały cztery komisje egzaminacyjne, powoływane przez Radę Wydziału, z przewodniczącymi mianowanymi przez Ministerstwo WRiOP. Wszystkie egzaminy miały charakter promocyjny. Reprobacja lub nie złożenie egzaminu we właściwym terminie uniemożliwiało przejście na następny rok studiów²³. Na podstawie złożonych egzaminów oraz pozytywnej opinii o *pracy egzaminacyjnej*, która miała być *pracą laboratoryjną lub seminaryjną okazującą gruntowną znajomość przedmiotu*, Rada Wydziału nadawała absolwentowi tytuł inżyniera rolnictwa. Ten sam tytuł — bez obowiązku przekładania pracy egzaminacyjnej — otrzymali według zarządzenia z 30 IV 1926 r. wszyscy słuchacze, którzy ukończyli studia przed wprowadzeniem specjalizacji, tj. przed dniem 9 I (8 X) 1924²⁴.

Podstawowe założenia reformy wydziału z lat 1924 i 1929²⁵, podtrzymała kolejna reorganizacja systemu studiów rolniczych wprowadzona na podstawie dekretu Rady Ministrów z 23 XI 1945 r. Czteroletni okres studiów na Wydziale Rolniczym a następnie Rolniczo-Leśnym uległ obecnie podziałowi na 9 trymestrów, zaś w praktyce wydłużał się zazwyczaj do 12 trymestrów. Obok egzaminów promocyjnych (łącznie 14 po I — IV roku studiów) należało złożyć 15 obowiązkowych kolokwiów (egzaminów szczegółowych), których pozytywne wyniki, wraz z odbytą według ustalonego planu praktyką, upoważniały do otrzymania tytułu inżyniera rolnictwa w zakresie ogólno-rolniczym. Tytuł ten mimo zwolnienia absolwentów przez Radę Wydziału od obowiązku składania prac dyplomowych, po wejściu w życie ustawy w 1950 r. (zob. niżej), został uznany za równoznaczny ze stopniem magistra nauk rolniczych²⁶.

Kolejną reformę studiów przeprowadzono na mocy zarządzenia Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z 2 I 1950 r.²⁷, ustalając jednolity program nauczania z podziałem na trzyletnie studia podstawowe pierwszego stopnia, przygotowujące absolwentów do pracy zawodowej z tytułem inżyniera rolnictwa, oraz dwuletnie studia drugiego stopnia czyli kurs magisterski, uprawniające do otrzymania tytułu magistra inżyniera rolnictwa. Program ten obowiązywał w ciągu ostatnich lat przynależności wydziału do Uniwersytetu Jagiellońskiego (1950/51 — 1952/53). Ponadto dyplomy z tytułem zawodowym inżyniera rolnictwa otrzymali absol-

²³ *Program studiów oraz Regulamin egzaminów na Wydziale Rolniczym UJ*, Kraków 1924.

²⁴ *Dziennik Urzędowy Min. WRiOP*, R. 1926, nr 10, poz. 112.

²⁵ *Program studiów oraz Regulamin egzaminów na Wydziale Rolniczym UJ*, Kraków 1924.

²⁶ *Dzieje studiów rolniczych...*, s. 54–55 oraz *Dziennik Ustaw RP*, R. 1948, nr 10, poz. 68: ustawa z 28 I 1948 r. o stopniu inżyniera (art. 12).

²⁷ *Tamże*, R. 1950, nr 2, poz. 11: rozporządzenie Min. Oświaty z 2 I 1950 r. w sprawie organizacji i planu studiów na wydziałach rolniczych, ogrodniczych, mleczarskich i przetwórstwa rolnego państwowych szkół wyższych zawodowych i akademickich.

wenci dawnych studiów czteroletnich, którzy w określonym terminie nie przedstawili pracy magisterskiej oraz osoby z długoletnią praktyką rolniczą, które złożyły przepisane egzaminy. W 1953 r. rozpoczęto wydawanie pierwszych dyplomów magistra inżyniera nauk zootechnicznych²⁸.

Warunki przyjęcia na studia rolnicze nie różniły się od tych, które stosowano na innych kierunkach. Ze względu na ograniczoną ilość miejsc w pracowniach i laboratoriach, komisja Studium Rolniczego wprowadziła już w 1922 r. numerus clausus, ustalając liczbę studentów pierwszego roku na ok. 100 osób²⁹. Od roku akad. 1947/48, w związku z wprowadzeniem egzaminów wstępnych na wyższe uczelnie, limit miejsc na wydziale wahał się w granicach 120 — 130 osób rocznie. Od roku akad. 1950/51 na studia magisterskie (II stopnia) przyjmowano corocznie 40 słuchaczy na specjalizację rolniczą i 12 osób na zootechniczną³⁰.

Szybkiej i dynamicznej rozbudowie Wydziału Rolniczego (Rolniczo-Leśnego) towarzyszyło w okresie powojennym stopniowe uszczuplanie jego stanu posiadania. Zapoczątkowało je wyodrębnienie w roku akad. 1949/50 dotychczasowej Sekcji Leśnej³¹, przemianowanej 1 IX 1949 r. w siódmy, samodzielny Wydział Leśny³². W tym samym roku rozpoczęto likwidację Studium Spółdzielczego, zakończoną ostatecznie w roku akad. 1951/52. Na mocy uchwały Rady Ministrów z 24 VII 1953 r. odłączono Wydział Rolniczy od Uniwersytetu Jagiellońskiego i przekształcono go, od początku roku akad. 1953/54, w nową uczelnię pod nazwą Wyższa Szkoła Rolnicza w Krakowie³³.

I. 2. Kancelaria i opis zespołu

Reskrypt Ministerstwa WRiOP z 18 VIII 1923 r. o przekształceniu od początku roku akad. 1923/24 Studium Rolniczego w samodzielny Wydział Rolniczy nie przyniósł, poza zmianą nazwy, zasadniczej reformy systemu kancelaryjnego. Kancelaria dziekanatu rozpoczęła działalność w tym samym jednoosobowym składzie (etat sekretarza otrzymał wydział w 1932 r.) i w oparciu o ten sam system kancelaryjny, pozostając wraz z dziekanatem w dotychczasowych pomieszczeniach w Collegium Godlewskiego³⁴. Również system prowadzenia registratury aktowej Wydziału Rolniczego był kontynuacją zwyczajowej praktyki przyjętej w sekretariacie Studium Rolniczego, co wynikało m.in.

²⁸ *Dzieje studiów rolniczych...*, s. 55. *Monitor Polski*, R. 1953, nr A-24, poz. 291.

²⁹ Arch. UJ, syg. WR 18: ogłoszenie w prasie o wpisach na Wydział Rolniczy.

³⁰ *Dzieje studiów rolniczych...*, s. 55.

³¹ Zob. przypis 6.

³² Zob. przypis 10.

³³ *Monitor Polski*, R. 1953, nr A-79, poz. 935: uchwała Rady Ministrów nr 565 z 12 VII 1953 r. w sprawie utworzenia Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie oraz *Tamże*, R. 1953, nr A-79, poz. 940 — zarządzenie ministra Szkolnictwa Wyższego z 12 VIII 1953 r. w sprawie zmian organizacyjnych dokonanych w Uniwersytecie Jagiellońskim.

³⁴ Arch. UJ, syg. WR 23.

z pracy tej samej siły biurowej i procedury stosowanej w kancelariach innych wydziałów uniwersytetu. Szybko jednak zamknięto spuściznę aktową Studium Rolniczego zakładając nową registraturę i nowy dziennik podawczy, uzupełniając jedynie w księdze statystycznej studentów (do roku akad. 1933/34) zapisy rozpoczęte jeszcze w kancelarii studium w 1890 r.³⁵

Korespondencja bieżąca wydziału rejestrowana była odtąd w kolejności wpływów i ekspedycji w chronologiczno-numerycznym dzienniku podawczym, który — mimo podejmowanych dwukrotnie prób nadania registraturze układu rzeczowego — pozostał do końca istnienia wydziału podstawową formą ewidencji pism. Pozadziennikową część registratury tworzyły niektóre jednolite serie aktowe, jak protokoły Rady Wydziału, katalogi studentów, protokoły egzaminów oraz kopie przechowywanych oddzielnie dyplomów inżynierskich.

W 1933 r. przystąpiono do pierwszej próby nadania registraturze układu rzeczowego. Opracowany wówczas wykaz akt wprowadzał podział na dwie kategorie materiałów — *A* oraz *B* i obejmował 10 grup głównych (oznaczonych cyframi rzymskimi), z których pięć pierwszych (I — V) obejmowały akta Studium Rolniczego, następne grupy (VI — IX) — akta wydziału (1923—1933), wreszcie grupa ostatnia (X) tzw. księgi. W obrębie niektórych tych grup utworzono *akta spraw* np.: *wpisy, wykłady zlecone, praktyki rolnicze, akta stypendiów i pożyczek, PWK 1929, posada maszynisty*, lub akta jednostek organizacyjnych np. *Katedra Gleboznawstwa* itp. Uporządkowanie materiałów z lat 1890—1933 i wprowadzenie klasyfikacji rzeczowej nie wpłynęło na zmianę sposobu rejestracji akt, które po wpisaniu do dziennika podawczego, według numerus currens, wcielano (prawdopodobnie w latach 1934—1939), zazwyczaj bez oznaczeń registraturalnych, do założonych w 1933 r. teczek i fascykułów.

W latach 1946—1949, w związku z reorganizacją wydziału, podzielonego obecnie na dwie sekcje (rolniczą i leśną) i z uwagi na przekształcenie go na Wydział Rolniczo-Leśny, nastąpiło kolejne uporządkowanie powojennych materiałów aktowych zgodnie z nowym *Spisem Teczek*. Spis ten różnił się od *Wykazu* z 1933 r. brakiem podziału registratury na duże grupy tematyczno-chronologiczne, wprowadzał natomiast segregację akt według 82 kryteriów strukturalno-rzeczowych np.: *Zakład Dendrometrii, przydział alkoholu, Rada Wydziału, dawni pracownicy zmarli, podania o dyplom*. Spis nie uwzględniał podziału akt na materiały dwóch istniejących już wówczas sekcji wydziału (rolniczej i leśnej), traktując całą produkcję aktową jako wytwór jednej kancelarii. Również po tej drugiej akcji porządkowej, kancelaria wróciła do dawnego systemu rejestracji akt w dzienniku podawczym. Jedynie dla ułatwienia orientacji w narastającej korespondencji, układanej według kolejnych numerów dziennika, sporządzono alfabetyczny indeks do niezachowanego dziennika podawczego za lata 1951 i 1952, pozostawiając poza układem chronologiczno-numerycznym akta personalne oraz

³⁵ Arch. UJ, syg. SR 66.

bardzo rozbudowaną w latach pięćdziesiątych dokumentację studencką, którą zgodnie z przepisami ujęto w teczki osobowe.

Archiwum UJ kilkakrotnie przejmowało w latach 1945–1966 akta Wydziału Rolniczego. W 1945 r. przejęta została większość registratury przedwojennej, wyrzuconej przez władze okupacyjne z Collegium Godlewskiego i przechowywanej w okresie II wojny światowej w Archiwum Państwowym w Krakowie. Odzyskane materiały uporządkowano wstępnie w latach 1947–1948. W 1951 r. (22 X) Wydział Rolniczy UJ przekazał resztę akt z okresu przedwojennego, a po 12 latach od likwidacji wydziału, w ciągu 1966 r. Wyższa Szkoła Rolnicza w kilku partiach oddała registraturę z okresu powojennego, niestety bez żadnej ewidencji, spisów i pomocy kancelaryjnych³⁶.

Prace porządkowe nad materiałami przedwojennymi polegały głównie na korekturze i uzupełnieniu układu nadanego aktom w 1933 r.: likwidacja grupy wariów, poprawienie tytułów, melioracje układu registraturalnego. Przyjęty system porządkowania akt zastosowano następnie w stosunku do materiałów powojennych. Ponieważ w latach 1945–1954 pojawiły się pewne nowe formy organizacji studiów rolniczych, utworzono kilka nowych fascykułów np.: aspirantura, rekrutacja, narady produkcyjne, ograniczając brakowanie akt do niezbędnego minimum. Stąd np. brak po 1945 r. protokołów egzaminów promocyjnych zdecydowano się zastąpić drugorzędym materiałem statystyczno-ewidencyjnym.

Scalona i zinwentaryzowana w Archiwum UJ pozostałość aktowa Wydziału Rolniczego liczy 200 jednostek inwentarzowych o objętości 18 mb., wykazując wyraźne dysproporcje między dokumentacją z okresu przed i powojennego. Jeśli akta z lat 1923–1939 nie wykazują w zasadzie większych braków, dając niemal pełny obraz działalności wydziału, to przejęte z Wyższej Szkoły Rolniczej materiały wydziału z lat 1945–1953 są fragmentem pierwotnego zasobu, przy czym luki te dotyczą tak istotnych zagadnień jak dokumentacja studencka (protokoły egzaminacyjne, kopie dyplomów), dzienniki podawcze, akta wielu katedr, prawie cała registratura odnosząca się do działalności Sekcji Leśnej itp.

Daty graniczne zespołu wyznaczają — rozporządzenie Ministerstwa WRiOP z 18 VIII 1923 r. o przekształceniu Studium Rolniczego w Wydział Rolniczy oraz uchwała Rady Ministrów z 29 VII 1953 r. o wyodrębnieniu z Uniwersytetu Jagiellońskiego Wydziału Rolniczego i Leśnego i włączeniu go do nowoutworzonej Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie. W materiale aktowym czegury te uzasadnia potraktowanie przez kancelarię Wydziału Rolniczego odziedziczonej registratury Studium Rolniczego, jako sukcesji martwej oraz utrzymanie bez większych zmian dotychczasowych agend kancelaryjnych i systemu registraturalnego, które obowiązywały aż do końca istnienia wydziału w ramach Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Akta Wydziału Rolniczego sprzed 1939 r. nie różnią się — poza fascykułami akt dotyczących zakładów doświadczalnych — od spuścizny aktowej i systemu

³⁶ Arch. UJ, syg. Arch II: wykazy zdawczo-odbiorcze akt Wydziału Rolniczego.

kancelaryjnego innych wydziałów uniwersyteckich. Większe natomiast różnicownie występuje w materiałach z okresu powojennego. W dokumentacji Wydziału Rolniczego z lat 1945–1953 znajduje się zbiór teczek osobowych pracowników naukowych, administracyjnych i fizycznych gromadzony niezależnie od tek personalnych w zespole akt Senatu UJ (syg. S II i S III). Na uwagę zasługuje również bardzo rozbudowana dokumentacja studencka: akta rekrutacyjne (po wprowadzeniu w roku akad. 1947/48 egzaminów wstępnych), tecki osobowe studentów (zdekompletowane), karty rejestracyjne z lat akad. 1945/46–1946/47 z interesującymi danymi biograficznymi o okupacyjnych losach młodzieży itp.

Przy korzystaniu z akt Wydziału Rolniczego UJ należy pamiętać o materiałach zawartych w zespołach Senatu II (Arch. UJ, syg. S II 884, 885) oraz Senatu III (Arch. UJ, syg. S III 89 — 90), materiałach dotyczących powstania wydziału, zamieszczonych w końcowych partiach akt Studium Rolniczego (Arch. UJ, syg. SR 5), jak również o spuściznach dwóch wybitnych profesorów: Emila Godlewskiego i Stefana Surzyckiego, znajdujących się w Dziale Darów i Depozytów Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (Arch. UJ, syg. D IV, D V).